

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL ANTHONY COLLINS
prezentate la 20 ianuarie 2022¹

Cauza C-430/21

RS

(Efectul deciziilor unei instanțe constituționale)

[cerere de decizie preliminară formulată de Curtea de Apel Craiova (România)]

„Cerere de decizie preliminară – Stat de drept – Principiul independenței judecătorilor – Articolul 2 TUE – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Prevedere a constituției unui stat membru, astfel cum a fost interpretată de instanța sa constituțională care a constatat că instanțele naționale nu au competența de a examina conformitatea cu dreptul Uniunii a unei dispoziții de drept național care a fost constatată ca fiind constituțională printr-o decizie a instanței constituționale – Proceduri disciplinare”

I. Introducere

1. Un judecător național poate fi împiedicat să examineze, și să fie expus ca urmare a acestei examinări riscului de a face obiectul unei proceduri și al unor sancțiuni disciplinare, conformitatea cu dreptul Uniunii a unei norme de drept național constatate ca fiind constituționale de instanța constituțională a statului membru respectiv? Acesta este aspectul-cheie al prezentei cereri de decizie preliminară adresate de Curtea de Apel Craiova (România). Cererea privește în esență interpretarea articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE coroborat cu articolul 2 TUE și cu articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”). Aceasta solicită Curții să interpreteze din nou aceste dispoziții într-un context în care o instanță constituțională națională contestă în mod direct supremația dreptului Uniunii.

2. Cererea a survenit în contextul unei contestații cu care a fost sesizată instanța de trimitere privind durata procesului penal în urma unei plângeri formulate împotriva unui procuror și a doi judecători înregistrată la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție (denumită în continuare „SII”).

¹ Limba originală: engleza.

3. În Hotărârea din 18 mai 2021, Asociația „Forumul judecătorilor din România” și alții (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 și C-397/19, EU:C:2021:393) (denumită în continuare „Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România”)², Curtea a statuat, printre altele, că o reglementare națională care prevede înființarea SIIJ este contrară dreptului Uniunii în cazul în care instituirea sa nu este justificată de imperative obiective și verificabile legate de o bună administrare a justiției și nu este însoțită de garanții specifice identificate de Curte³.

4. În Decizia nr. 390/2021⁴, pronunțată la 8 iunie 2021, Curtea Constituțională a României a respins o excepție de neconstituționalitate a dispozițiilor de drept național referitoare la înființarea și funcționarea SIIJ. Curtea Constituțională a arătat că, în decizii anterioare, a statuat că dispozițiile în cauză erau constituționale și a arătat că nu vede niciun motiv pentru a se îndepărta de acele decizii, în pofida Hotărârii Curții de Justiție pronunțate în cauza Asociația Forumul Judecătorilor din România. Curtea Constituțională a admis că, deși articolul 148 alineatul (2) din Constituția României prevede prioritatea dreptului Uniunii față de dispozițiile contrare ale dreptului național, acest principiu nu poate înlătura sau desconsidera identitatea constituțională națională. Această dispoziție asigură supremația dreptului Uniunii exclusiv față de „dreptul infraconstituțional”. Ea nu atribuie dreptului Uniunii prioritate față de Constituția României, astfel că o instanță națională nu are abilitatea de a analiza conformitatea unei dispoziții din dreptul intern, constatată ca fiind constituțională de Curtea Constituțională, cu dreptul Uniunii. Prin urmare, Decizia nr. 390/2021 are implicații clare în privința supremației dreptului Uniunii și a efectelor hotărârilor Curții de Justiție care depășesc sfera contenciosului referitor la SIIJ.

5. Întrebările adresate de Curtea de Apel Craiova nu privesc în mod direct problema supremației dreptului Uniunii sau legalitatea în raport cu dreptul Uniunii a înființării și a funcționării SIIJ. Acestea se concentrează mai curând pe rolul instanțelor naționale de a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii și independența justiției în contextul celor statuate de Curtea Constituțională în Decizia nr. 390/2021.

6. Înainte de a examina întrebările preliminare, vom evidenția dispozițiile relevante ale dreptului național, litigiul principal și procedura în fața Curții în prezenta cauză.

² Care viza interpretarea articolului 2, a articolului 4 alineatul (3), a articolului 9 și a articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, a articolului 67 alineatul (1) și a articolului 267 TFUE, a articolului 47 din Cartă și a Deciziei 2006/928/CE a Comisiei din 13 decembrie 2006 de stabilire a unui mecanism de cooperare și de verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției (JO 2006, L 354, p. 56, Ediție specială, 11/vol. 51, p. 55).

³ A se vedea punctul 5 din dispozitivul acestei hotărâri.

⁴ Decizia nr. 390 din 8 iunie 2021 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor articolelor 881-889 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, precum și a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 90/2018 privind unele măsuri pentru operaționalizarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, publicată în *Monitorul Oficial al României* nr. 612 din 22 iunie 2021 (denumită în continuare „Decizia nr. 390/2021”).

II. Dreptul român

A. Constituția României

7. Articolul 148 alineatele (2)-(4) din Constituția României prevede:

„(2) Ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare.

(3) Prevederile alineatelor (1) și (2) se aplică, în mod corespunzător, și pentru aderarea la actele de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene.

(4) Parlamentul, Președintele României, Guvernul și autoritatea judecătorească garantează aducerea la îndeplinire a obligațiilor rezultate din actul aderării și din prevederile alineatului (2).”

B. Codul de procedură penală

8. Articolul 488¹ din Codul de procedură penală prevede, printre altele, că, dacă activitatea de urmărire penală nu se îndeplinește într-o durată rezonabilă, persoana vătămată poate face contestație, după cel puțin un an de la începerea urmăririi penale, pentru a solicita accelerarea procedurii.

9. Articolul 488⁵ alineatul (1) din Codul de procedură penală prevede, printre altele, că judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța competentă, soluționând contestația, verifică durata procedurilor pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul cauzei și a punctelor de vedere prezentate.

10. Articolul 488⁶ alineatul (1) din Codul de procedură penală prevede, printre altele, că, atunci când apreciază contestația ca fiind întemeiată, judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța admite contestația și stabilește termenul în care procurorul să rezolve cauza.

C. Legea nr. 303/2004

11. Potrivit articolului 99 litera ș) din Legea nr. 303 din 28 iunie 2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor (denumită în continuare „Legea nr. 303/2004”), nerespectarea deciziilor Curții Constituționale constituie abatere disciplinară⁵.

III. Litigiul principal și întrebările preliminare

12. RS a fost condamnat în urma unui proces penal în România. La data de 1 aprilie 2020, soția lui RS a formulat o plângere penală împotriva a trei magistrați: un procuror și doi judecători. În plângerea sa, aceasta l-a acuzat pe procuror de săvârșirea infracțiunilor de represiune nedreaptă și de abuz în serviciu. Ea a susținut în esență că procurorul a început urmărirea penală cu încălcarea dreptului la apărare al lui RS și că a dispus trimiterea lui în judecată pe baza unor

⁵ Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 826 din 13 septembrie 2005.

declarații mincinoase. În plus, soția lui RS i-a acuzat pe cei doi judecători de abuz în serviciu pentru motivul că, în cursul judecării apelului, aceștia nu au pus în discuție și nu s-au pronunțat asupra unei cereri de schimbare a încadrării juridice, încălcându-i astfel dreptul la apărare.

13. Întrucât plângerea penală viza persoane care aveau calitatea de magistrat, aceasta a fost înregistrată la SIIJ. La data de 14 aprilie 2020, procurorul din cadrul SIIJ a dispus începerea urmăririi penale sub aspectul săvârșirii, de către respectivii magistrați, a infracțiunilor de represiune nedreaptă și abuz în serviciu.

14. La 10 iunie 2021, RS a introdus la judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Curții de Apel Craiova o contestație privind durata procesului penal în dosarul aflat pe rolul SIIJ. Acesta a solicitat ca instanța să stabilească termenul în care procurorul de caz să rezolve cauza.

15. SIIJ a înaintat instanței de trimitere, la cererea acesteia, dosarul de urmărire penală.

16. Instanța de trimitere arată că, în procedura cu care este sesizată, urmează să admită sau să respingă contestația. În cazul respingerii contestației, dosarul se restituie la SIIJ, considerându-se că durata rezonabilă nu a fost încălcată. Dacă instanța de trimitere admite contestația, această instanță trebuie să stabilească un termen de soluționare a dosarului și să trimită ulterior dosarul la SIIJ. Se pare că nerespectarea acestui din urmă termen nu produce nicio consecință juridică.

17. Instanța de trimitere consideră că, pentru a se pronunța cu privire la contestația cu care a fost sesizată, trebuie să analizeze (i) legislația națională care prevede înființarea și funcționarea SIIJ, (ii) criteriile stabilite de Curte în Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România pentru a decide dacă SIIJ funcționează sau nu contrar dreptului Uniunii, și (iii) incidența asupra înființării și a funcționării SIIJ a Deciziei nr. 390/2021 prin care Curtea Constituțională a respins o excepție de neconstituționalitate a articolelor 881-889 din Legea nr. 304 din 28 iunie 2004 privind organizarea judiciară (Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 827 din 13 septembrie 2005) (denumită în continuare „Legea nr. 304/2004”).

18. Potrivit instanței de trimitere, în Hotărârea Asociația Forumul judecătorilor din România, Curtea a statuat că articolul 2 și articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, precum și Decizia 2006/928 a Comisiei trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care prevede înființarea în cadrul Ministerului Public a unei secții specializate care are competența exclusivă de a ancheta infracțiunile săvârșite de judecători și de procurori fără ca înființarea unei astfel de secții să fie justificată de obiective imperative și verificabile legate de buna administrare a justiției și să fie însoțită de garanții specifice. În plus, principiul supremației dreptului Uniunii trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări de rang constituțional a unui stat membru, astfel cum este interpretată de instanța constituțională a acestui stat membru, potrivit căreia o instanță inferioară nu este autorizată să lase din oficiu neaplicată o dispoziție națională care intră în domeniul de aplicare al Deciziei 2006/928, pe care o consideră, în lumina unei hotărâri a Curții, ca fiind contrară acestei decizii sau articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE.

19. Din citatele din Decizia nr. 390/2021, redate de instanța de trimitere în cererea sa de decizie preliminară, rezultă că Curtea Constituțională a admis că, în virtutea articolului 148 din Constituția României ce reglementează raportul dintre dreptul național și dreptul Uniunii, trebuie să asigure prioritatea de aplicare a dreptului european. „Însă această prioritate de aplicare nu trebuie percepută în sensul înlăturării sau desconsiderării identității constituționale naționale, consacrată de articolul 11 alineatul (3) coroborat cu articolul 152 din Legea fundamentală, ca

garanție a unui nucleu identitar de fond al Constituției României și care nu trebuie relativizată în procesul integrării europene. În virtutea acestei identități constituționale, Curtea Constituțională este abilitată să asigure supremația Legii fundamentale pe teritoriul României (a se vedea *mutatis mutandis* Hotărârea din 30 iunie 2009, 2 BvE 2/08 și alții, pronunțată de Curtea Constituțională Federală a Republicii Federale Germania)⁶.

20. Curtea Constituțională a considerat că o instanță judecătorească are abilitarea să analizeze conformitatea unei dispoziții aparținând dreptului intern cu dreptul Uniunii prin prisma articolului 148 din Constituție. În cazul în care constată contrarietatea, instanța respectivă are competența să aplice cu prioritate dispozițiile de drept al Uniunii în litigiile ce anteamază drepturile subiective ale cetățenilor. Curtea Constituțională a considerat că referirea la dreptul intern are în vedere exclusiv legislația infraconstituțională, din moment ce Legea fundamentală română, în virtutea articolului 11 alineatul (3) din aceasta, își prezervă poziția ierarhic superioară în legislația din România. Așa fiind, articolul 148 din Constituția României nu atribuie dreptului Uniunii prioritate de aplicare față de Constituție, astfel că o instanță națională nu are abilitarea de a analiza conformitatea unei dispoziții din dreptul intern, constatată ca fiind constituțională prin prisma articolului 148 din Constituție, cu dispozițiile de drept al Uniunii⁷.

21. În continuare, Curtea Constituțională a apreciat că obligațiile impuse prin Decizia 2006/928 cad în sarcina autorităților române competente să colaboreze instituțional cu Comisia Europeană (Parlamentul României și Guvernul României). Obligațiile nu pot incumba instanțelor de judecată, întrucât ele nu sunt abilitate să colaboreze cu instituțiile politice ale Uniunii Europene. Curtea Constituțională a constatat că aplicarea punctului 7 din dispozitivul Hotărârii Asociația Forumul Judecătorilor din România, potrivit căruia o instanță de judecată „este autorizată să lase neaplicată din oficiu o dispoziție națională care intră în domeniul de aplicare al Deciziei 2006/928 și pe care o consideră, în lumina unei hotărâri a Curții [de Justiție], ca fiind contrară acestei decizii sau articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE”, nu are temei în Constituția României, întrucât articolul 148 din aceasta consacră prioritatea de aplicare a dreptului Uniunii față de dispozițiile contrare din legile interne. Rapoartele Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind progresele înregistrate de România în cadrul mecanismului de cooperare și de verificare, întocmite pe baza Deciziei 2006/928 (denumite în continuare „rapoartele MCV”), prin conținutul și efectele lor, astfel cum acestea au fost stabilite de Curtea de Justiție prin Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România, nu constituie, în opinia Curții Constituționale, „norme de drept european pe care instanța de judecată să le aplice cu prioritate, înlăturând norma națională”. Instanțele naționale nu pot decide aplicarea prioritara a unor recomandări în detrimentul legislației naționale, întrucât rapoartele MCV nu normează și, prin urmare, nu sunt susceptibile de a intra în conflict cu legislația internă. Decizia Curții Constituționale confirmă astfel această concluzie, potrivit căreia dispoziția națională este conformă cu Constituția României prin referire la articolul 148 din aceasta⁸.

22. Întrucât Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România nu poate determina un reviriment în jurisprudența Curții Constituționale sub aspectul constatării incidenței Deciziei 2006/928 asupra înființării și a funcționării SIIJ în controlul de constituționalitate și, implicit, a încălcării articolului 148 din Constituție, Curtea Constituțională a respins ca neîntemeiată excepția de neconstituționalitate invocată în privința Legii nr. 304/2004.

⁶ A se vedea Decizia nr. 390/2021, punctul 81.

⁷ A se vedea Decizia nr. 390/2021, punctul 83.

⁸ A se vedea Decizia nr. 390/2021, punctul 85.

23. Instanța de trimitere consideră că întrebările adresate au o legătură directă cu soluționarea cauzei pendinte pe rolul său. Contestația privind durata procesului penal privește procedura în cadrul SIIJ. Judecătorul sesizat cu această contestație este obligat să analizeze toate circumstanțele care au determinat durata urmăririi penale. Acestea includ legislația care reglementează activitatea SIIJ, volumul de muncă al SIIJ în raport cu numărul de procurori, rata de soluționare a cauzelor și conformitatea funcționării SIIJ în raport cu Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România. Acest lucru va permite judecătorului sesizat cu contestația să stabilească dacă activitatea SIIJ, în actualul cadru legal și în actuala componență, este justificată de imperative obiective și verificabile legate de buna administrare a justiției. În special, se pune problema dacă SIIJ este aptă să desfășoare urmărirea penală cu respectarea dreptului oricărei persoane la un proces echitabil, inclusiv sub aspectul duratei procedurii. Instanța de trimitere arată că, la punctul 221 din Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România, Curtea a statuat că, în ceea ce privește drepturile consacrate la articolele 47 și 48 din cartă, este necesar ca normele care reglementează organizarea și funcționarea unei secții precum SIIJ să fie concepute astfel încât să asigure o examinare a cauzelor împotriva judecătorilor și a procurorilor într-un termen rezonabil.

24. Mai mult, instanța de trimitere trebuie să decidă dacă se impune restituirea dosarului în vederea continuării urmăririi penale către o unitate de parchet cu privire la care ar putea aprecia, în lumina Hotărârii Asociația Forumul Judecătorilor din România, că funcționează cu încălcarea dreptului Uniunii.

25. Instanța de trimitere consideră că este obligată să aleagă între aplicarea dreptului Uniunii, astfel cum a fost interpretat de Curte în Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România, și aplicarea Deciziei nr. 390/2021. În cazul în care judecătorul alege să aplice hotărârea Curții și să lase neaplicată Decizia nr. 390/2021, el poate face obiectul unei proceduri disciplinare, în conformitate cu articolul 99 litera 5) din Legea nr. 303/2004, întrucât nerespectarea unei decizii a Curții Constituționale constituie abatere disciplinară. O astfel de procedură disciplinară ar putea conduce la suspendarea din funcție a judecătorului. Perspectiva ca astfel de consecințe să se poată produce este de natură să interfereze cu independența judecătorului în soluționarea cauzei cu care este sesizat.

26. Instanța de trimitere face de asemenea referire la situația unui judecător din cadrul Curții de Apel Pitești (România), astfel cum a fost relatată în presă. Acest judecător din cadrul Curții de Apel Pitești a statuat, în temeiul articolelor 2 și 19 TUE, al Deciziei 2006/928 și al Hotărârii Asociația Forumul Judecătorilor din România, că SIIJ „nu [era] justificată de imperative obiective și verificabile legate de buna administrare a justiției și nu [era] însoțită de garanții specifice care să [fi permis], pe de o parte, să se înlăture orice risc ca această secție să [poată fi] folosită ca instrument de control politic al activității respectivilor judecători și procurori susceptibil să aducă atingere independenței acestora și, pe de altă parte, să se [fi asigurat] că respectiva competență [putea] fi exercitată în privința acestora din urmă cu respectarea deplină a cerințelor care decurg din articolele 47 și 48 din [cartă]”. Astfel, acesta a obligat procurorul să își decline competența de soluționare a cauzei, lăsând neaplicate dispozițiile articolului 88¹ din Legea nr. 304/2004 cu ocazia stabilirii competenței. Drept consecință, Inspectia Judiciară (România) a început cercetarea disciplinară împotriva respectivului judecător pentru presupusa săvârșire a abaterii constând în exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență în soluționarea unei cauze referitoare la o contestație privind durata procesului penal.

27. Instanța de trimitere ridică, așadar, problema conformității cu principiul independenței judecătorilor a practicii cercetării disciplinare a unui judecător care, în temeiul Hotărârii Asociația Forumul Judecătorilor din România, a considerat că dispozițiile naționale referitoare la SIIJ sunt contrare dreptului Uniunii.

28. În aceste condiții, Curtea de Apel Craiova (România) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Principiul independenței judecătorilor, consacrat la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, cu referire la articolul 2 TUE și la articolul 47 din [cartă], se opune unei dispoziții naționale precum aceea a articolului 148 alineatul (2) din Constituția României, astfel cum a fost interpretată de Curtea Constituțională prin Decizia nr. 390/2021, conform căreia instanțele naționale nu au abilitatea de a analiza conformitatea unei dispoziții naționale, constatată ca fiind constituțională printr-o decizie a Curții Constituționale, cu dispozițiile de drept ale Uniunii Europene?
- 2) Principiul independenței judecătorilor, consacrat la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, cu referire la articolul 2 TUE și la articolul 47 din [cartă], se opune unei dispoziții naționale precum aceea a articolului 99 litera ș) din [Legea nr. 303/2004], care permite inițierea unei proceduri disciplinare și sancționarea disciplinară a judecătorului pentru nerespectarea unei decizii a Curții Constituționale, în condițiile în care judecătorul este chemat să stabilească prioritatea de aplicare a dreptului Uniunii Europene în raport cu considerentele unei decizii a Curții Constituționale, dispoziție națională ce îi înlătură judecătorului posibilitatea de a aplica hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene pe care o consideră prioritară?
- 3) Principiul independenței judecătorilor, consacrat la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, cu referire la articolul 2 TUE și la articolul 47 din [cartă], se opune unor practici judiciare naționale care interzic judecătorului, cu consecința antrenării răspunderii disciplinare, să facă aplicarea jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene în proceduri penale precum contestația privind durata rezonabilă a procesului penal, reglementată de articolul 488¹ din Codul de procedură penală din România?”

IV. Procedura în fața Curții

29. Curtea de Apel Craiova a solicitat ca prezenta cerere de decizie preliminară să fie judecată potrivit procedurii preliminare de urgență sau, cu titlu subsidiar, potrivit procedurii accelerate, în conformitate, printre altele, cu articolul 23a din Statutul Curții de Justiție.

30. În susținerea cererii sale, instanța de trimitere a arătat că a fost inițiată o procedură disciplinară privind aplicarea dreptului Uniunii în conformitate cu interpretarea dată de Curte în Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România. Aceste proceduri aduc atingere în mod grav independenței justiției și stabilității sistemului judiciar. În plus, incertitudinile create de dispozițiile naționale în discuție afectează funcționarea sistemului de cooperare judiciară instituit prin articolul 267 TFUE.

31. La data de 30 iulie 2021, Camera întâi a Curții a decis, după ascultarea judecătorului raportor și a avocatului general, să respingă cererea Curții de Apel Craiova având ca obiect judecarea cererii de decizie preliminară potrivit procedurii preliminare de urgență.

32. În ceea ce privește cererea de judecare potrivit procedurii accelerate, articolul 105 alineatul (1) din Regulamentul de procedură prevede că, la cererea instanței de trimitere sau, cu titlu excepțional, din oficiu, președintele Curții poate, după ascultarea judecătorului raportor și a avocatului general, să decidă judecarea cererii de decizie preliminară potrivit procedurii accelerate în cazul în care natura cauzei impune examinarea acesteia în termen scurt. În plus, în cazul în care o cauză suscită incertitudini grave legate de aspecte fundamentale de drept constituțional național și de drept al Uniunii, poate fi necesar, având în vedere circumstanțele speciale ale unei astfel de cauze, ca aceasta să fie examinată în termen scurt⁹.

33. La 12 august 2021, președintele Curții a decis, după ascultarea judecătorului raportor și a avocatului general, să admită cererea instanței de trimitere privind judecarea prezentei cereri de decizie preliminară potrivit procedurii accelerate, conform articolului 105 alineatul (1) din Regulamentul de procedură. Președintele Curții și-a întemeiat decizia pe faptul că problemele referitoare la supremația dreptului Uniunii pe care le ridică prezenta cerere de decizie preliminară au o importanță fundamentală pentru România și pentru ordinea constituțională a Uniunii.

34. Președintele Curții a stabilit data depunerii observațiilor scrise la 27 septembrie 2021. În conformitate cu articolul 105 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, data ședinței de audiere a pledoariilor a fost stabilită la 23 noiembrie 2021.

35. Guvernele român, neerlandez și belgian, precum și Comisia Europeană au depus observații scrise. Au fost adresate întrebări scrise părților, celorlalte părți interesate și guvernului român pentru a răspunde în ședința din 23 noiembrie 2021.

36. Pledoariile guvernului român și ale Comisiei au fost ascultate în ședința care a avut loc la 23 noiembrie 2021.

V. Cu privire la admisibilitate

37. Instanța de trimitere a precizat că necesitatea de a formula prezenta cerere de decizie preliminară a survenit pe fondul conflictului dintre Decizia nr. 390/2021 a Curții Constituționale și Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România și în special din nevoia de a se stabili dacă, la soluționarea contestației cu care este sesizată, instanța de trimitere poate, în conformitate cu această hotărâre a Curții de Justiție, să examineze dispozițiile referitoare la înființarea și funcționarea SIIJ pentru a stabili dacă ele contravin articolului 2 și articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și articolului 47 din cartă.

38. În observațiile scrise, nu a existat nicio obiecție cu privire la admisibilitatea întrebărilor adresate. În ședința din 23 noiembrie 2021, atât guvernul român, cât și Comisia au fost de acord că întrebările preliminare sunt admisibile.

39. Comisia a considerat că împrejurările din litigiul principal pot fi distinse de cele care au stat la baza pronunțării Hotărârii din 26 martie 2020, Miasto Łowicz și Prokurator Generalny (C-558/18 și C-563/18, EU:C:2020:234). În primul rând, în acea cauză, litigiile principale nu aveau legătură cu dreptul Uniunii, iar instanțele naționale nu erau chemate să aplice dreptul Uniunii. În schimb, în litigiul principal în discuție aici, instanța națională este chemată să aplice articolul 19 alineatul (1)

⁹ Ordonanța președintelui Curții din 19 octombrie 2018, Wightman și alții (C-621/18, nepublicată, EU:C:2018:851, punctul 10 și jurisprudența citată).

al doilea paragraf TUE, Decizia 2006/928 și Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România. În al doilea rând, reiese în mod clar din Hotărârea din 26 martie 2020, Miasto Łowicz și Prokurator Generalny (C-558/18 și C-563/18, EU:C:2020:234, punctul 54), că procedurile disciplinare împotriva celor doi judecători care au formulat cererile de decizie preliminară fuseseră încheiate. Amenințarea cu procedura disciplinară devenise, așadar, ipotetică. În speță, amenințarea cu procedura disciplinară împotriva judecătorului care a sesizat Curtea cu trimiterea preliminară nu este ipotetică din moment ce nu a aplicat încă dreptul Uniunii. În plus, pronunțarea unei hotărâri contrare Deciziei nr. 390/2021 a Curții Constituționale constituie în mod automat o abatere disciplinară conform articolului 99 litera ș) din Legea nr. 303/2004. În al treilea rând, Comisia a apreciat că, în lumina acestor considerații, cele trei întrebări adresate prezintă o legătură.

40. Guvernul român a subliniat, la rândul său, relevanța articolului 19 alineatul (1) TUE în litigiul principal în ceea ce privește legalitatea duratei procedurii în cadrul SIIJ. Acesta a recunoscut de asemenea că riscul ca un judecător să fie expus unor sancțiuni disciplinare poate constitui un element relevant în litigiul principal.

41. Din motive de exhaustivitate, propunem să se examineze admisibilitatea tuturor întrebărilor preliminare.

42. Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă principiul independenței judecătorilor, consacrat la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE coroborat cu articolul 2 TUE și cu articolul 47 din cartă, se opune unei dispoziții naționale precum articolul 148 alineatul (2) din Constituția României, astfel cum a fost interpretat de Curtea Constituțională în Decizia nr. 390/2021, în temeiul căruia instanțele naționale nu sunt competente să examineze conformitatea cu dreptul Uniunii a unei dispoziții de drept național care a fost constatată ca fiind constituțională printr-o decizie a Curții Constituționale.

43. Potrivit unei jurisprudențe constante, deși întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii adresate de instanța națională beneficiază de o prezumție de relevanță, scopul trimiterii preliminare prevăzute la articolul 267 TFUE nu este acela de a facilita formularea de opinii consultative cu privire la întrebări generale sau ipotetice, ci, astfel cum reiese din modul de redactare a dispoziției menționate, aceasta impune ca cererea de trimitere preliminară să fie „necesară” pentru a permite instanței de trimitere să „pronunțe o hotărâre” în cauza cu care este sesizată¹⁰.

44. Articolul 267 TFUE conferă, așadar, instanțelor naționale cea mai largă posibilitate de a sesiza Curtea în măsura în care consideră că o cauză pendinte pe rolul lor ridică probleme care impun interpretarea dispozițiilor de drept al Uniunii necesare în vederea soluționării litigiului dedus judecății lor. Astfel, în special, un alt organ jurisdicțional decât cel care se pronunță în ultimă instanță trebuie să fie liber, în special în cazul în care consideră că aprecierea juridică efectuată de o instanță superioară, chiar și de rang constituțional, ar putea să îl determine să pronunțe o hotărâre contrară dreptului Uniunii, să sesizeze Curtea cu întrebări care îl preocupă¹¹.

¹⁰ Hotărârea din 26 martie 2020, Miasto Łowicz și Prokurator Generalny (C-558/18 și C-563/18, EU:C:2020:234, punctele 43-45 și jurisprudența citată).

¹¹ A se vedea Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România, punctul 133 și jurisprudența citată.

45. Fără a ne antepronunța cu privire la fondul primei întrebări adresate de instanța de trimitere, este evident că soluția Curții Constituționale din Decizia nr. 390/2021 ar putea determina instanța de trimitere să pronunțe o hotărâre contrară dreptului Uniunii și în special dispozițiilor vizate în această întrebare, și anume articolul 2 și articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, precum și articolul 47 din cartă. Prin urmare, considerăm că prima întrebare este admisibilă.

46. Prin intermediul celei de a doua și al celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă principiul independenței judecătorilor, consacrat la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE coroborat cu articolul 2 TUE și cu articolul 47 din cartă, se opune unei dispoziții de drept național sau unei practici judiciare naționale care permite inițierea unei proceduri disciplinare și sancționarea disciplinară a unui judecător care aplică dispoziții de drept al Uniunii, astfel cum au fost interpretate de Curtea de Justiție, și nu respectă astfel o decizie a Curții Constituționale.

47. Deși guvernul român și Comisia au fost de acord în ședință că aceste întrebări sunt admisibile în lumina Hotărârii din 26 martie 2020, Miasto Łowicz și Prokurator Generalny (C-558/18 și C-563/18, EU:C:2020:234), considerăm că această chestiune ar trebui examinată din oficiu de Curte.

48. În acea cauză, Curții i se solicita să stabilească dacă articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE se opune unei reglementări naționale care sporește semnificativ riscul de încălcare a independenței judecătorilor sau care elimină garanțiile de independență a procedurilor disciplinare în privința lor. Curtea a statuat că nu exista niciun element de legătură între dispoziția de drept al Uniunii la care se refereau întrebările, și anume articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, și litigiile principale aflate pe rolul instanței de trimitere, care constau în proceduri deschise împotriva Trezoreriei Publice pentru plata unor sume și reducerea condamnărilor penale pentru „martorii colaboratori”¹². Mai mult, Curtea a considerat că litigiile principale nu aveau legătură cu faptul că judecătorii care au formulat cererile de decizie preliminară ar fi putut face obiectul, ca urmare a cererilor lor, unei proceduri disciplinare împotriva lor¹³.

49. Asemenea Comisiei, apreciem că cele trei întrebări preliminare sunt interconectate și se suprapun. Toate cele trei întrebări privesc principiul independenței judecătorului și compatibilitatea cu dreptul Uniunii a unor dispoziții naționale, astfel cum au fost interpretate de instanța constituțională națională, care împiedică sau îngreunează aplicarea dreptului Uniunii de către instanța de trimitere, în special a articolului 2 și a articolului 19 alineatul (1) al doilea

¹² Curtea a statuat mai întâi că litigiile principale nu prezentau, în ceea ce privește fondul, nicio legătură cu dreptul Uniunii, în special cu articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, la care se refereau întrebările preliminare. Instanțele de trimitere nu erau chemate, așadar, să aplice acest drept sau dispoziția menționată pentru a identifica soluția pe fond în litigiile cu care erau investite. În al doilea rând, aceasta a statuat că întrebările preliminare nu vizau interpretarea unor dispoziții procedurale din dreptul Uniunii pe care instanța de trimitere în cauză era obligată să le aplice pentru a pronunța o hotărâre. În al treilea rând, un răspuns al Curții la întrebările adresate nu era de natură să ofere instanțelor de trimitere o interpretare a dreptului Uniunii care să le permită să soluționeze chestiuni procedurale de drept național înainte de a se putea pronunța pe fondul litigiilor cu care erau sesizate. A se vedea Hotărârea din 26 martie 2020, Miasto Łowicz și Prokurator Generalny (C-558/18 și C-563/18, EU:C:2020:234, punctele 49-53).

¹³ A se vedea Hotărârea din 26 martie 2020, Miasto Łowicz și Prokurator Generalny (C-558/18 și C-563/18, EU:C:2020:234, punctul 54). Deși a constatat că întrebările în cauzele care stăteau la baza hotărârii pe care urma să o pronunțe erau inadmisibile, Curtea a susținut că dispozițiile naționale din care ar rezulta că judecătorii naționali sunt expuși unor proceduri disciplinare ca o consecință a faptului că au sesizat Curtea cu o trimitere preliminară nu sunt admise. Simpla perspectivă de a putea să facă obiectul unor proceduri disciplinare pentru motivul că a fost adresată o astfel de cerere este de natură să aducă atingere exercitării efective de către judecătorii naționali a posibilității de a adresa întrebări Curții și funcțiilor instanței de trimitere în ceea ce privește aplicarea dreptului Uniunii. A se vedea Hotărârea din 26 martie 2020, Miasto Łowicz și Prokurator Generalny (C-558/18 și C-563/18, EU:C:2020:234, punctul 58). Curtea a remarcat în continuare că, în aceste împrejurări, măsura sau practica națională ar putea sta la baza unei acțiuni în constatarea neindeplinirii obligațiilor. A se vedea Hotărârea din 26 martie 2020, Miasto Łowicz și Prokurator Generalny (C-558/18 și C-563/18, EU:C:2020:234, punctul 47).

paragraf TUE, precum și a articolului 47 din cartă, astfel cum au fost interpretate de Curtea de Justiție. Mai mult, este evident elementul de legătură dintre dispozițiile dreptului Uniunii la care se referă aceste întrebări, și anume articolul 2 și articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, precum și articolul 47 din cartă, și litigiul principal care privește legalitatea unei proceduri în fața SIIJ în urma Hotărârii Asociația Forumul Judecătorilor din România și a Deciziei nr. 390/2021 a Curții Constituționale.

50. Considerăm în plus că admisibilitatea chestiunii mai specifice invocate în cadrul celei de a doua și al celei de a treia întrebări referitoare la posibilitatea ca judecătorul care a sesizat Curtea cu titlu preliminar să fie eventual expus unei proceduri disciplinare în temeiul articolului 99 litera ș) din Legea nr. 303/2004, pentru că mai degrabă a aplicat Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România sau chiar decizia pe care ar putea în cele din urmă să o pronunțe Curtea în prezenta procedură de trimitere preliminară decât să respecte Decizia nr. 390/2021 a Curții Constituționale, este „strâns legată”¹⁴ de fondul primei întrebări¹⁵. În opinia noastră, ar fi artificial să se ignore această legătură¹⁶.

51. Mai mult, ținând seama de termenii clari și neechivoci ai articolului 99 litera ș) din Legea nr. 303/2004, riscul unei astfel de proceduri disciplinare nu este îndepărtat, ci reprezintă o posibilitate reală în ceea ce îl privește pe judecătorul din litigiul principal.

52. În această privință, în Hotărârea recentă din 23 noiembrie 2021, IS (Nelegalitatea ordonanței de trimitere) (C-564/19, EU:C:2021:949, punctele 85-87), Curtea a făcut o distincție față de Hotărârea sa anterioară din 26 martie 2020, Miasto Łowicz și Prokurator Generalny (C-558/18 și C-563/18, EU:C:2020:234).

53. În Hotărârea din 23 noiembrie 2021, IS (Nelegalitatea ordonanței de trimitere) (C-564/19, EU:C:2021:949, punctele 85-87), Curtea a considerat admisibilă o întrebare adresată Curții referitoare la principiul independenței judecătorilor și la posibilitatea de a declanșa, în temeiul dreptului național, o procedură disciplinară împotriva unui judecător pentru faptul că a adresat o cerere de decizie preliminară potrivit articolului 267 TFUE. Curtea a indicat, în primul rând, că exista o legătură strânsă între întrebarea adresată privind o posibilă procedură disciplinară și o altă întrebare adresată vizând interpretarea articolului 267 TFUE. Curtea a apreciat astfel că întrebarea referitoare la eventuala procedură disciplinară urmărea în esență să se stabilească dacă, atunci când se va pronunța asupra fondului litigiului cu care este sesizat, judecătorul care a sesizat Curtea cu trimiterea preliminară va putea să se abțină să se conformeze hotărârii unei instanțe superioare fără a se teme de redeschiderea unei proceduri disciplinare împotriva sa. Curtea a mai precizat că judecătorul care a adresat întrebarea preliminară se confrunta cu un

¹⁴ A se vedea abordarea propusă în Concluziile avocatului general Bobek prezentate în cauza IG și alții (C-379/19, EU:C:2021:174, punctul 40).

¹⁵ A se vedea prin analogie Hotărârea din 20 aprilie 2021, Repubblica (C-896/19, EU:C:2021:311, punctul 33).

¹⁶ În concluziile prezentate în cauza IG și alții (C-379/19, EU:C:2021:174, punctul 40), avocatul general Bobek a apreciat că întrebările referitoare la răspunderea disciplinară a judecătorilor naționali care au sesizat Curtea cu o trimitere preliminară sunt „necesare” pentru soluționarea litigiului cu care sunt sesizați în cazul în care răspunderea menționată poate fi angajată, pentru că altfel ar exista puține trimiteri preliminare. A se vedea prin analogie Hotărârea din 5 iulie 2016, Ognyanov (C-614/14, EU:C:2016:514, punctul 25). În opoziție, în concluziile prezentate în cauza IS (Nelegalitatea ordonanței de trimitere) (C-564/19, EU:C:2021:292, punctul 97), avocatul general Pikamäe a apreciat că o întrebare preliminară care viza aspectul dacă articolul 19 alineatul (1) TUE, articolul 47 din cartă și articolul 267 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care permite declanșarea unei proceduri disciplinare împotriva unui judecător pentru motivul că acesta a adresat Curții o cerere de decizie preliminară este inadmisibilă în cazul în care litigiul principal nu privește inițierea unei proceduri disciplinare împotriva judecătorului care a adresat cererea, statutul magistraților sau prevederile din acesta referitoare la regimul disciplinar al judecătorilor. Mai mult, în acea cauză, actul de inițiere a procedurii disciplinare a fost retras și aceasta a fost închisă. Avocatul general Pikamäe a admis de asemenea că întrebarea referitoare la procedura disciplinară ar putea fi admisibilă în cazul în care nu poate fi disociată de o altă întrebare admisibilă, prin examinarea, împreună, a ambelor întrebări ca un „ansamblu indivizibil”. Concluziile avocatului general Pikamäe prezentate în cauza IS (Nelegalitatea ordonanței de trimitere) (C-564/19, EU:C:2021:292, punctul 98).

obstacol procedural rezultat din aplicarea unei reglementări naționale împotriva sa, pe care trebuia să îl înlăture înainte de a putea soluționa litigiul principal fără vreo interferență exterioară și în deplină independență.

54. Apreciem că există paralele clare cu privire la chestiunea admisibilității unor întrebări referitoare la o eventuală procedură disciplinară împotriva unui judecător care adresează o trimitere preliminară și care se conformează deciziei subsecvente a Curții în prezenta cauză și în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 23 noiembrie 2021, IS (Nelegalitatea ordonanței de trimitere) (C-564/19, EU:C:2021:949, punctele 85-87)¹⁷. Sugerăm, așadar, Curții să adopte o abordare realistă în privința admisibilității acestei chestiuni în contextul particular al prezentei cauze. Din moment ce instanța națională este ținută de o hotărâre pronunțată cu titlu preliminar de Curte în ceea ce privește interpretarea dreptului Uniunii în vederea soluționării litigiului principal¹⁸, considerăm că întrebările referitoare la riscul unei răspunderi disciplinare a judecătorilor naționali care aplică orice răspuns pe care Curtea poate să îl dea în urma unei cereri de decizie preliminară sunt „necesare” pentru soluționarea litigiului pendinte.

VI. Cu privire la fond

55. Întrebările adresate de instanța de trimitere urmăresc în esență să se stabilească dacă principiul independenței judecătorilor, consacrat la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE coroborat cu articolul 2 TUE și cu articolul 47 din cartă, se opune unei dispoziții din dreptul național al unui stat membru care prevede că instanțele naționale nu au competența de a examina conformitatea cu dreptul Uniunii a unei dispoziții de drept național care a fost constatată ca fiind constituțională de instanța constituțională a acestui stat membru și că, în cazul efectuării unei astfel de examinări, judecătorii pot face obiectul unei proceduri disciplinare și al unor sancțiuni.

A. Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România

56. În Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România, Curtea a indicat în mod clar împrejurările în care o secție precum SIIJ nu ar respecta cerințele articolului 2 și ale articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, precum și ale Deciziei 2006/928¹⁹. Curtea a amintit de asemenea jurisprudența sa constantă referitoare la principiul supremației dreptului Uniunii, potrivit căreia orice instanță națională sesizată în cadrul competenței sale are obligația de a lăsa neaplicată orice dispoziție națională – indiferent dacă este legislativă sau constituțională, astfel cum este interpretată de instanța constituțională – contrară unei dispoziții de drept al Uniunii care are efect direct²⁰.

¹⁷ A se vedea de asemenea Hotărârea din 21 decembrie 2021, Euro Box Promotion și alții (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 și C-840/19, EU:C:2021:1034, punctul 140). În cauza C-379/19, care a survenit în contextul unei proceduri penale referitoare, printre altele, la infracțiuni de corupție, inculpații urmăreau înlăturarea unor probe în conformitate cu soluțiile date într-o serie de decizii ale Curții Constituționale. Instanța de trimitere avea îndoieli cu privire la compatibilitatea acelor decizii – a căror nerespectare putea să îi expună pe judecătorii care participau la luarea hotărârii unei acțiuni disciplinare în temeiul articolului 99 litera ș) din Legea nr. 303/2004 – cu cerința independenței instanțelor. Instanța de trimitere a decis să sesizeze Curtea de Justiție cu întrebări privind interpretarea, printre altele, a articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE. Curtea a considerat admisibile acele întrebări.

¹⁸ Hotărârea din 11 decembrie 2018, Weiss și alții (C-493/17, EU:C:2018:1000, punctul 19 și jurisprudența citată).

¹⁹ A se vedea Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România, punctul 223.

²⁰ În temeiul principiului supremației dreptului Uniunii, invocarea de către un stat membru a unor dispoziții de drept național, fie ele și de natură constituțională, nu poate aduce atingere unității și eficacității dreptului Uniunii. Potrivit unei jurisprudențe consacrate, efectele asociate principiului supremației dreptului Uniunii se impun tuturor organelor unui stat membru fără ca dispozițiile interne, inclusiv de ordin constituțional, să poată împiedica acest lucru. A se vedea Hotărârea din 8 septembrie 2010, Winner Wetten (C-409/06, EU:C:2010:503, punctul 61), și Hotărârea din 6 octombrie 2021, W. Ž. (Camera de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme – Numire) (C-487/19, EU:C:2021:798, punctul 157). A se vedea de asemenea Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România, punctul 243 și următoarele, în special punctul 251 și jurisprudența citată.

57. Dat fiind că articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și criteriile de referință enunțate în Decizia 2006/928 au efect direct²¹, Curtea a statuat că o instanță națională are obligația să garanteze, în cadrul competențelor sale, efectul deplin al acestora, lăsând neaplicate, dacă este necesar, dispozițiile de drept național contrare²².

58. Nu propunem să se revină asupra jurisprudenței Curții privind conformitatea cu dreptul Uniunii a unei entități precum SIIJ sau aplicarea concretă a efectului direct și a supremației dreptului Uniunii din Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România. Cei doi parametri²³ enunțați la punctul 223 din acea hotărâre pentru a aprecia conformitatea cu dreptul Uniunii a SIIJ sunt clari. Mai mult, obligația, în conformitate cu principiile efectului direct și supremației dreptului Uniunii, de a lăsa neaplicate legislația, practicile administrative sau jurisprudența națională contrare dreptului Uniunii ce revine tuturor organelor statului – precum instanțele naționale, inclusiv instanțele constituționale naționale și autoritățile administrative – chemate, în cadrul exercitării competențelor care le sunt conferite, să aplice dreptul Uniunii este deosebit de clară²⁴.

59. Astfel, este consacrat faptul că orice dispoziție a unui sistem juridic național și orice practică legislativă, administrativă sau judiciară, fie ea a unei instanțe constituționale sau de altă natură, care ar putea aduce atingere eficacității dreptului Uniunii prin privarea instanței naționale competente să aplice acest drept de posibilitatea de a face tot ceea ce este necesar, la momentul aplicării sale, pentru a înlătura dispozițiile legislative interne sau jurisprudența națională care ar putea împiedica efectul deplin al normelor Uniunii direct aplicabile sunt incompatibile cu cerințele care sunt esența însăși a dreptului Uniunii²⁵.

60. În plus, într-o situație precum cea din speță, instanța de trimitere, care a exercitat posibilitatea pe care i-o conferă articolul 267 al doilea paragraf TFUE de a sesiza Curtea cu titlu preliminar, este ținută, în vederea pronunțării hotărârii în litigiul principal, de interpretarea dată de Curte dispozițiilor în discuție și trebuie, dacă este cazul, să înlătore aprecierile unei instanțe superioare sau chiar ale unei instanțe constituționale naționale atunci când consideră, în lumina acestei interpretări, că aprecierile respective nu sunt conforme cu dreptul Uniunii²⁶.

61. Guvernul român a indicat în observațiile sale scrise că cele două condiții enunțate de Curtea Constituțională în Decizia nr. 390/2021 pentru ca dreptul Uniunii să beneficieze de supremație asupra Constituției României sunt îndeplinite în ceea ce privește articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE. Potrivit acestui guvern, articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE este suficient de clar, de precis și de neechivoc și prezintă un anumit nivel de relevanță constituțională, astfel încât conținutul său normativ susține posibila încălcare de către legea națională a Constituției. Deși acest lucru poate fi adevărat, el nu recunoaște că, la punctul 249 din Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România, Curtea a statuat că criteriile de referință enunțate în Decizia 2006/928 au efect direct. Astfel, la punctul 251 din acea hotărâre se statuează că, în

²¹ Curtea a statuat că articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE stabilește în sarcina statelor membre o obligație de rezultat clară și precisă. Această obligație nu este însoțită de nicio condiție privind independența care trebuie să caracterizeze instanțele chemate să interpreteze și să aplice dreptul Uniunii. A se vedea Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România, punctul 250 și jurisprudența citată.

²² Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România, punctele 242-252.

²³ În temeiul articolului 2 și al articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și al Deciziei 2006/928.

²⁴ Hotărârea din 14 septembrie 2017, Trustees of the BT Pension Scheme (C-628/15, EU:C:2017:687, punctul 54).

²⁵ A se vedea în acest sens Hotărârea din 9 martie 1978, Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49, punctul 22). Pentru o reiterare mai recentă a acestei reguli, a se vedea Ordonanța vicepreședintelui Curții din 14 iulie 2021, Comisia/Polonia (C-204/21 R, EU:C:2021:593, punctul 173).

²⁶ A se vedea prin analogie Hotărârea din 5 octombrie 2010, Elchinov (C-173/09, EU:C:2010:581, punctul 30).

cazul unei încălcări dovedite a articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE sau a Deciziei 2006/928, principiul supremației dreptului Uniunii impune instanței de trimitere să lase neaplicate dispozițiile naționale contrare, indiferent dacă acestea sunt de origine legislativă sau constituțională.

62. Obligația de a lăsa neaplicată legislația, practicile administrative sau jurisprudența naționale, indiferent de natura lor, care sunt contrare dreptului Uniunii, este o manifestare concretă atât a principiului atribuirii, care decurge din articolul 4 alineatul (1) și din articolul 5 TUE, cât și a principiului cooperării loiale, care decurge din articolul 4 alineatul (3) TUE²⁷. Cu excepția unor împrejurări excepționale, această obligație nu afectează identitatea națională a statelor membre, inerentă, de exemplu, structurilor lor fundamentale politice și constituționale²⁸, care trebuie respectată în conformitate cu articolul 4 alineatul (2) TUE²⁹ și cu al treilea paragraf din preambulul cartei. În situațiile în care un stat membru invocă identitatea națională pentru a justifica nerespectarea dispozițiilor de drept al Uniunii, Curtea va examina dacă respectivele dispoziții constituie efectiv o amenințare reală și suficient de gravă la adresa unui interes fundamental al societății sau a structurilor fundamentale politice și constituționale ale unui stat membru³⁰. Afirmările vagi, generale și abstracte nu ating acest prag. Astfel, din cererea de decizie preliminară reiese că nici Curtea Constituțională nu a identificat care este aspectul identității naționale care este afectat de Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România.

63. Prin urmare, afirmația generală a Curții Constituționale pe care instanța de trimitere o descrie în cererea sa de decizie preliminară și potrivit căreia dreptul Uniunii nu are întâietate în fața Constituției României, cu consecința că instanțele române nu sunt competente să examineze conformitatea cu dreptul Uniunii a unei dispoziții de drept intern care a fost constatată ca fiind constituțională de Curtea Constituțională, este prea largă și imprecisă pentru a reflecta o anumită manifestare a identității naționale de către un stat membru al Uniunii Europene în virtutea articolului 4 alineatul (2) TUE³¹.

²⁷ A se vedea prin analogie Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și alții (Independența Camerei Disciplinare a Curții Supreme) (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982, punctul 166), și Hotărârea din 2 martie 2021, A. B. și alții (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac) (C-824/18, EU:C:2021:153, punctul 79). La punctul 173 din Avizul 2/13 (Aderarea Uniunii Europene la CEDO) din 18 decembrie 2014 (EU:C:2014:2454), Curtea a reamintit că statele membre sunt obligate, printre altele, de principiul cooperării loiale, prevăzut la articolul 4 alineatul (3) primul paragraf TUE, să garanteze, pe teritoriile lor, aplicarea și respectarea dreptului Uniunii. În plus, potrivit articolului 4 alineatul (3) al doilea paragraf TUE, statele membre adoptă orice măsură generală sau specială pentru asigurarea îndeplinirii obligațiilor care decurg din tratate sau care rezultă din actele instituțiilor Uniunii.

²⁸ Inclusiv, de exemplu, statutul de republică al statului (Hotărârea din 22 decembrie 2010, Sayn-Wittgenstein (C-208/09, EU:C:2010:806, punctul 92) și repartizarea competențelor în cadrul unui stat membru împreună cu reorganizarea internă a respectivelor competențe (Hotărârea din 21 decembrie 2016, Remondis (C-51/15, EU:C:2016:985, punctele 40 și 41), și Hotărârea din 18 iunie 2020, Porin kaupunki (C-328/19, EU:C:2020:483, punctul 46).

²⁹ Hotărârea din 5 iunie 2018, Coman și alții (C-673/16, EU:C:2018:385, punctul 43).

³⁰ Deși Curtea Constituțională se referă în mod specific la „identitatea constituțională”, sintagma identitate națională la care se referă articolul 4 alineatul (2) TUE este, în opinia noastră, conceptul-cadru care poate include atât identitatea social-culturală, cât și identitatea politico-constituțională. Invocarea identității naționale, în temeiul articolului 4 alineatul (2) TUE, nu permite totuși unui stat membru să se abată de la valorile esențiale și fundamentale cuprinse în articolul 2 TUE, inclusiv statul de drept. Protecția identității naționale nu va justifica, așadar, nerespectarea acestor valori. Mai mult, identitatea națională, sub forma identității constituționale, nu este de natură să constituie o excepție sau o rezervă absolută de la principiul supremației dreptului Uniunii.

³¹ A se vedea prin analogie Hotărârea din 5 iunie 2018, Coman și alții (C-673/16, EU:C:2018:385, punctele 44 și 46).

64. În orice caz, toate afirmațiile privind identitatea națională trebuie să respecte valorile comune menționate la articolul 2 TUE³² și să se întemeieze pe valorile indivizibile și universale la care face referire al doilea paragraf al preambulului cartei³³. Dintre acestea, statul de drept³⁴ și protecția jurisdicțională efectivă ocupă un loc central. Acesta este aspectul pe care îl vom analiza în continuare.

65. Înainte de a face acest lucru, am remarca faptul că cele statuate de Curtea Constituțională în Decizia nr. 390/2021 sunt de natură să suscite îndoieli serioase cu privire la respectarea de către această instanță a principiilor esențiale ale dreptului Uniunii, astfel cum au fost interpretate de Curte în Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România. Mai mult, Curtea Constituțională nu a sesizat Curtea de Justiție cu o cerere de decizie preliminară, în temeiul articolului 267 al treilea paragraf TFUE, pentru a preveni riscul unei interpretări eronate a dreptului Uniunii.

66. În această privință, în Hotărârea din 4 octombrie 2018, Comisia/Franța (Impozit anticipat pe bunuri mobile) (C-416/17, EU:C:2018:811, punctele 107-109), Curtea a amintit că o neîndeplinire a obligațiilor de către un stat membru poate fi, în principiu, constatată în temeiul articolului 258 TFUE oricare ar fi organul acestui stat a cărui acțiune sau inacțiune este la originea neîndeplinirii obligațiilor, inclusiv o instituție independentă din punct de vedere constituțional. În cazul în care nu există nicio cale de atac jurisdicțională împotriva deciziei unei instanțe naționale, aceasta din urmă are, în principiu, obligația de a sesiza Curtea în sensul articolului 267 al treilea paragraf TFUE atunci când în fața sa este invocată o chestiune privind interpretarea Tratatului FUE. Această obligație de sesizare a Curții are în special ca obiectiv evitarea formării, în vreun stat membru, a unei jurisprudențe naționale care să nu corespundă normelor de drept al Uniunii. Curtea a statuat că, întrucât Conseil d'État (Consiliul de Stat, Franța) a omis să sesizeze Curtea în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 267 al treilea paragraf TFUE pentru a soluționa o chestiune determinată care nu se impunea cu o asemenea evidență încât să nu lase loc niciunei îndoieli rezonabile, Republica Franceză nu și-a îndeplinit obligațiile care îi reveneau în temeiul acestei dispoziții.

67. În ședința din 23 noiembrie 2021, guvernul român a confirmat că Curtea Constituțională este o instanță de ultim grad de jurisdicție atunci când se pronunță cu privire la chestiuni legate de Constituția României.

B. Dispoziții aplicabile ale dreptului Uniunii

68. Curtea a avut ocazia, în ultimii ani, să se pronunțe cu privire la principiul independenței justiției din statele membre în aplicarea dreptului Uniunii și cu privire la raportul dintre articolul 2 TUE, articolul 19 alineatul (1) TUE, articolul 267 TFUE și articolul 47 din cartă³⁵.

³² Potrivit unei jurisprudențe constante, astfel cum reiese din cuprinsul articolului 49 TUE, care prevede posibilitatea oricărui stat european de a solicita să devină membru al Uniunii, aceasta regrupează state care au aderat liber și voluntar la valorile comune prevăzute la articolul 2 TUE, care respectă aceste valori și care se angajează să le promoveze. Dreptul Uniunii se întemeiază pe premisa fundamentală potrivit căreia fiecare stat membru împărtășește cu toate celelalte state membre și recunoaște că acestea împărtășesc cu el valorile menționate. A se vedea Hotărârea din 24 iunie 2019, Comisia/Polonia (Independența Curții Supreme) (C-619/18, EU:C:2019:531, punctul 42 și jurisprudența citată).

³³ A se vedea în acest sens Concluziile avocatului general Kokott prezentate în cauza V.M.A. (C-490/20, EU:C:2021:296, punctul 73). A se vedea de asemenea prin analogie Hotărârea din 5 iunie 2018, Coman și alții (C-673/16, EU:C:2018:385, punctul 47).

³⁴ Faptul că Comunitatea Europeană/Uniunea are la bază statul de drept a fost menționat pentru prima dată în jurisprudența Curții în Hotărârea din 23 aprilie 1986, Les Verts/Parlamentul (294/83, EU:C:1986:166, punctul 23).

³⁵ Pentru o imagine sistematică și actualizată a jurisprudenței recente a Curții, a se vedea Pech, L., și Kochenov, D., *Respect for the Rule of Law in the Case Law of the European Court of Justice: A Casebook Overview of Key Judgments since the Portuguese Judges Case*, SIEPS, Stockholm, 2021:3.

Originile recente ale acestei jurisprudențe pot fi identificate în Hotărârea din 27 februarie 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117). Deși această hotărâre constituie o piatră de temelie în dezvoltarea jurisprudenței Curții în materie, ea nu a consacrat, în opinia noastră, concepte noi, ci a reiterat mai curând un anumit număr de principii-cheie existente deja în jurisprudența Curții.

69. În ceea ce privește dispozițiile aplicabile ale dreptului Uniunii, este bine stabilit că articolul 19 TUE concretizează valoarea statului de drept, astfel cum este consacrată la articolul 2 TUE. Prin urmare, nu este necesar să se examineze separat articolul 2 TUE³⁶. În ordinea juridică a Uniunii, prin articolul 19 TUE, controlul jurisdicțional este încredințat Curții și instanțelor naționale. Garanția de independență, inerentă misiunii de a judeca și esențială pentru buna funcționare a sistemului de cooperare judiciară prevăzută la articolul 267 TFUE, este cerută, așadar, la ambele niveluri ale ordinii juridice a Uniunii.

70. Deși întrebările adresate fac referire la principiul independenței judecătorilor, nu reiese din niciun element din dosarul aflat pe rolul Curții că independența instanței de trimitere a fost în vreun fel compromisă dincolo de obstacolul pus de Curtea Constituțională prin Decizia nr. 390/2021 și de articolul 99 litera ș) din Legea nr. 303/2004 în calea aplicării dreptului Uniunii de către instanța de trimitere. Deși articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE nu se referă în mod specific la independența judecătorilor, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că, pentru a garanta că instanțele care pot fi chemate să statueze cu privire la chestiuni legate de aplicarea sau de interpretarea dreptului Uniunii sunt în măsură să asigure protecția jurisdicțională efectivă impusă de această dispoziție, prezervarea independenței acestora este primordială, astfel cum se confirmă la articolul 47 al doilea paragraf din cartă, care menționează accesul la o instanță judecătorească „independentă” printre cerințele legate de dreptul fundamental la o cale de atac efectivă. Această cerință de independență a instanțelor, care este inerentă activității de judecată, ține de conținutul esențial al dreptului la o protecție jurisdicțională efectivă și al dreptului fundamental la un proces echitabil, care are o importanță esențială în calitate de garant al protecției ansamblului drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii și al prezervării valorilor comune ale statelor membre prevăzute la articolul 2 TUE, în special a valorii statului de drept³⁷. Ceea ce este în discuție este posibilitatea instanței de trimitere de a oferi căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii, astfel cum prevede articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE³⁸, având în vedere limitele care îi sunt impuse prin articolul 148 alineatul (2) din Constituția României, astfel cum a fost interpretat de Curtea Constituțională în Decizia nr. 390/2021.

³⁶ Hotărârea din 9 iulie 2020, *Land Hessen* (C-272/19, EU:C:2020:535, punctul 45 și jurisprudența citată).

³⁷ Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România, punctele 194 și 195 și jurisprudența citată.

³⁸ În ceea ce privește domeniul de aplicare material al articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, dispoziția menționată vizează „domeniile reglementate de dreptul Uniunii”, independent de situația în care statele membre pun în aplicare acest drept, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă. Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE are astfel printre altele vocația de a se aplica în privința oricărei instanțe naționale susceptibile să se pronunțe cu privire la chestiuni privind aplicarea sau interpretarea dreptului Uniunii în domeniile reglementate de acest drept. A se vedea Hotărârea din 26 martie 2020, *Miasto Łowicz și Prokurator Generalny* (C-558/18 și C-563/18, EU:C:2020:234, punctele 33 și 34 și jurisprudența citată). Domeniul de aplicare al articolului 47 din cartă, în ceea ce privește acțiunea statelor membre, este definit la articolul 51 alineatul (1) din aceasta, conform căruia dispozițiile cartei se adresează statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. A se vedea Hotărârea din 14 iunie 2017, *Online Games și alții* (C-685/15, EU:C:2017:452, punctul 55).

71. Articolul 19 TUE încredințează atât instanțelor naționale, cât și Curții obligația de a garanta deplina aplicare a dreptului Uniunii în toate statele membre, precum și protecția jurisdicțională a drepturilor conferite justițiabililor de dreptul menționat³⁹. Articolul 19 TUE prevede astfel un sistem de justiție descentralizat în care responsabilitatea pentru aplicarea dreptului Uniunii este partajată între Curtea de Justiție și instanțele naționale.

72. Principiul protecției jurisdicționale efective a drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii, la care se referă articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, constituie un principiu general al dreptului Uniunii care, în prezent, este consacrat la articolul 47 din cartă, așa încât prima dintre aceste dispoziții impune tuturor statelor membre să stabilească căile de atac necesare pentru a asigura, în domeniile reglementate de dreptul Uniunii, o protecție jurisdicțională efectivă, în special în sensul celei de a doua dispoziții menționate⁴⁰. Astfel, pe de o parte, Curtea, în Hotărârea din 20 aprilie 2021, Republika⁴¹, a statuat că articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE are vocația de a se aplica în contextul unei acțiuni care are ca obiect contestarea conformității cu dreptul Uniunii a unor dispoziții de drept național care, aparent, ar putea afecta independența judecătorilor. Pe de altă parte, articolul 47 din cartă consacră dreptul la o cale de atac efectivă în fața unei instanțe judecătorești pentru orice persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate.

73. Dat fiind că din cererea de decizie preliminară nu reiese cu claritate dacă RS se prevalează, în litigiul principal, de un drept pe care i-l conferă o dispoziție de drept al Uniunii, ar rezulta că, în conformitate cu articolul 51 alineatul (1) din cartă⁴², articolul 47 din aceasta nu este, ca atare, aplicabil litigiului principal. Cu toate acestea, din moment ce articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE impune tuturor statelor membre să prevadă căi de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii, în special în sensul articolului 47 din cartă, această din urmă dispoziție trebuie luată în considerare în vederea interpretării articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE⁴³.

C. Protecție jurisdicțională efectivă de către o instanță independentă

74. Din cererea de decizie preliminară reiese că Curtea de Apel Craiova, competentă în materie de drepturi și de libertăți, este sesizată cu o contestație depusă de RS cu privire la durata procedurii penale în fața SIIJ. Niciun element din dosarul de care dispune Curtea nu indică faptul că instanța de trimitere nu este competentă să se pronunțe asupra contestației respective.

³⁹ Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și alții (Independența Camerei Disciplinare a Curții Supreme) (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982, punctul 167 și jurisprudența citată).

⁴⁰ Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și alții (Independența Camerei Disciplinare a Curții Supreme) (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982, punctul 168 și jurisprudența citată). Principiul protecției jurisdicționale efective a drepturilor individuale în temeiul dreptului Uniunii, la care face referire articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, este un principiu general al dreptului Uniunii derivând din tradițiile constituționale comune statelor membre, consacrat la articolele 6 și 13 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, și reafirmat la articolul 47 din cartă. A se vedea Hotărârea din 2 martie 2021, A. B. și alții (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac) (C-824/18, EU:C:2021:153, punctul 110), și Hotărârea din 21 decembrie 2021, Euro Box Promotion și alții (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 și C-840/19, EU:C:2021:1034, punctul 219).

⁴¹ Hotărârea din 20 aprilie 2021, Republika (C-896/19, EU:C:2021:311, punctele 39-45).

⁴² Potrivit căruia, pentru a face aplicabilă cartă, statele membre trebuie să pună în aplicare dreptul Uniunii.

⁴³ A se vedea prin analogie Hotărârea din 20 aprilie 2021, Republika (C-896/19, EU:C:2021:311, punctele 42-45). În timp ce articolul 47 din cartă contribuie la respectarea dreptului la o protecție jurisdicțională efectivă al oricărui justițiabil care se prevalează, într-o anumită speță, de un drept pe care i-l conferă dreptul Uniunii, articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE urmărește, la rândul său, să asigure că sistemul de căi de atac instituit de orice stat membru garantează protecția jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii. A se vedea Hotărârea din 20 aprilie 2021, Republika (C-896/19, EU:C:2021:311, punctul 52).

75. Rezultă de asemenea că, în conformitate cu articolul 148 alineatul (2) din Constituția României, astfel cum a fost interpretat de Curtea Constituțională în Decizia nr. 390/2021, instanțele naționale nu pot examina conformitatea cu dreptul Uniunii a unei dispoziții de drept național care a fost constatată ca fiind constituțională printr-o decizie a Curții Constituționale. Prin aceasta, dreptul național împiedică efectiv instanța de trimitere să aprecieze dacă înființarea și funcționarea SIIJ sunt conforme cu dreptul Uniunii și să lase neaplicate, dacă este cazul și adecvat, în concordanță, printre altele, cu considerațiile Curții din Hotărârea Asociația Forumul Judecătorilor din România, dispozițiile relevante ale dreptului național în cauză, potrivit principiilor supremației dreptului Uniunii și efectului direct.

76. Această situație este agravată de potențiala amenințare, în temeiul articolului 99 litera ș) din Legea nr. 303/2004, de a se declanșa o procedură disciplinară împotriva unui judecător și de a i se aplica sancțiuni disciplinare pentru nerespectarea unei decizii a Curții Constituționale⁴⁴.

77. Potrivit unei jurisprudențe constante, deși organizarea justiției în statele membre este de competența acestora din urmă, ele sunt ținute să își respecte obligațiile care le sunt impuse de dreptul Uniunii și în special de articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE⁴⁵.

78. Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, orice instanță națională sesizată în cadrul competenței sale are obligația, în calitate de autoritate a unui stat membru și în temeiul principiului cooperării prevăzut la articolul 4 alineatul (3) TUE, de a aplica integral dreptul Uniunii direct aplicabil și de a proteja drepturile pe care acesta le conferă particularilor, lăsând neaplicată orice dispoziție eventual contrară a legislației naționale, indiferent dacă aceasta este anterioară sau ulterioară normei dreptului Uniunii⁴⁶.

79. În opinia noastră, aceeași obligație decurge în mod direct din articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, care impune⁴⁷ statelor membre să stabilească căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii. Așadar, revine instanțelor naționale obligația de a garanta deplina aplicare a dreptului Uniunii în toate statele membre, precum și să ofere căile de atac necesare pentru a asigura protecția jurisdicțională efectivă⁴⁸. Natura căii de atac care trebuie oferită de instanțele naționale depinde de aspectul dacă actul sau măsura Uniunii are efect direct. Atunci când actul sau măsura nu are efect direct,

⁴⁴ Jurisprudența recentă pare să admită că prezervarea independenței justiției nu exclude posibilitatea ca un judecător să fie, în anumite cazuri absolut excepționale, tras la răspundere disciplinară ca o consecință a hotărârilor sale judecătorești: Hotărârea din 21 decembrie 2021, Euro Box Promotion și alții (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 și C-840/19, EU:C:2021:1034, punctele 238-240 și jurisprudența citată). În respectiva hotărâre, Curtea a constatat că efectul articolului 99 litera ș) din Legea nr. 303/2004, care expune judecătorii de drept comun naționali răspunderii disciplinare pentru nerespectarea deciziilor Curții Constituționale, nu este limitat la cazuri cu totul excepționale. Curtea a statuat astfel că articolul 2, articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și Decizia 2006/928 se opun unei reglementări naționale precum articolul 99 litera ș) din Legea nr. 303/2004 în măsura în care orice nerespectare a deciziilor instanței constituționale naționale de către judecătorii naționali de drept comun este de natură să angajeze răspunderea lor disciplinară. A se vedea Hotărârea din 21 decembrie 2021, Euro Box Promotion și alții (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 și C-840/19, EU:C:2021:1034, punctele 241 și 242). Curtea a statuat de asemenea că supremația dreptului Uniunii se opune aplicării unor sancțiuni disciplinare judecătorilor naționali în cazul în care aceștia, în exercitarea competenței lor de drept comun, după primirea unui răspuns la o cerere de decizie preliminară în temeiul articolului 267 TFUE, sunt de părere că jurisprudența instanței constituționale naționale contravine dreptului UE și o lasă neaplicată. A se vedea Hotărârea din 21 decembrie 2021, Euro Box Promotion și alții (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 și C-840/19, EU:C:2021:1034, punctul 260).

⁴⁵ Hotărârea din 26 martie 2020, Miasto Łowicz și Prokurator Generalny (C-558/18 și C-563/18, EU:C:2020:234, punctul 36 și jurisprudența citată).

⁴⁶ Hotărârea din 21 ianuarie 2021, Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47, punctul 31 și jurisprudența citată).

⁴⁷ Am sublinia faptul că textul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE este formulat într-o manieră imperativă.

⁴⁸ Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, punctul 36). A se vedea, în ceea ce privește legătura dintre articolul 4 alineatul (3) TUE și articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, Hotărârea din 27 februarie 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, punctele 34 și 35).

caracterul său obligatoriu implică totuși o obligație a instanțelor naționale de interpretare conformă a dreptului național⁴⁹. În anumite împrejurări, nerespectarea acestei obligații poate sta la baza unei acțiuni în despăgubire împotriva statului⁵⁰.

80. Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE constituie astfel o manifestare concretă a principiului supremației dreptului Uniunii în Tratatul privind Uniunea Europeană⁵¹.

81. Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE impune de asemenea ca instanțele naționale chemate să statueze cu privire la chestiuni legate de interpretarea și de aplicarea dreptului Uniunii să fie independente. Acest lucru este confirmat de articolul 47 al doilea paragraf din cartă, care menționează accesul la o instanță judecătorească „independentă” ca o cerință a dreptului fundamental la o cale de atac efectivă⁵². Instanțele în cauză trebuie astfel să fie în măsură să își exercite funcțiile în mod autonom, fără a fi supuse vreunei legături ierarhice sau de subordonare și fără să primească dispoziții sau instrucțiuni, indiferent de originea lor. Numai în acest fel ele sunt protejate de o intervenție sau de o presiune exterioare, care pot fi de natură să aducă atingere independenței lor de judecată și să influențeze conținutul și rezultatele deciziilor lor⁵³.

82. Printre aceste intervenții sau presiuni exterioare interzise se numără soluțiile unei instanțe constituționale naționale precum cea a Curții Constituționale din Decizia nr. 390/2021, care urmărește să prevină ca alte instanțe naționale – care acționează în cadrul competențelor care le sunt conferite în temeiul dreptului național – să asigure deplina aplicare a dreptului Uniunii și protecția jurisdicțională a drepturilor justițiabililor în temeiul acestuia.

83. În opinia noastră, Curtea Constituțională și-a arogat în mod nelegal, în Decizia nr. 390/2021, o competență cu încălcarea articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, a principiului supremației dreptului Uniunii și a cerinței fundamentale a unei justiții independente.

84. O normă sau o practică din dreptul național în temeiul căreia aprecierile unei instanțe constituționale sunt obligatorii pentru o altă instanță națională care are competența, în conformitate cu dreptul național, să aplice dreptul Uniunii nu o poate priva pe aceasta din urmă de mandatul său independent de a aplica acest drept și de a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii. Astfel de norme și de practici aduc atingere eficacității dreptului Uniunii și sunt incompatibile cu însăși esența dreptului Uniunii, inclusiv cu statul de drept consacrat la articolul 2 TUE⁵⁴. În această privință, trebuie amintit că, în Hotărârea din 27 februarie 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, punctul 36), Curtea a precizat că existența însăși a unui control jurisdicțional efectiv destinat să asigure respectarea dreptului Uniunii este inerentă unui stat de drept.

85. Considerăm, așadar, că principiul independenței judecătorilor, consacrat la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE coroborat cu articolul 2 TUE și cu articolul 47 din cartă, se opune unei dispoziții sau unei practici din dreptul național, potrivit căreia instanțele naționale ale unui stat membru nu au competența de a examina conformitatea cu dreptul Uniunii a unei

⁴⁹ Hotărârea din 21 ianuarie 2021, Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47, punctul 30 și jurisprudența citată).

⁵⁰ Hotărârea din 30 septembrie 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513, punctul 50).

⁵¹ Articolul 19 alineatul (1) TUE reflectă de asemenea natură autonomă a sistemului juridic al Uniunii. A se vedea Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, punctele 33-36 și jurisprudența citată).

⁵² A se vedea în acest sens Hotărârea din 5 noiembrie 2019, Comisia/Polonia (Independența instanțelor de drept comun) (C-192/18, EU:C:2019:924, punctele 104 și 105 și jurisprudența citată).

⁵³ Hotărârea din 24 iunie 2019, Comisia/Polonia (Independența Curții Supreme) (C-619/18, EU:C:2019:531, punctele 71 și 72).

⁵⁴ A se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2010, Winner Wetten (C-409/06, EU:C:2010:503, punctele 56 și 57).

dispoziții de drept național care a fost constatată ca fiind constituțională printr-o decizie a Curții Constituționale a respectivului stat membru. *A fortiori*, același principiu se opune declanșării unei proceduri disciplinare și aplicării de sancțiuni disciplinare în privința unui judecător ca urmare a unei astfel de examinări.

VII. Concluzie

86. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările adresate de Curtea de Apel Craiova (România) după cum urmează:

Principiul independenței judecătorilor, consacrat la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE coroborat cu articolul 2 TUE și cu articolul 47 din cartă, se opune unei dispoziții sau unei practici din dreptul național, potrivit căreia instanțele naționale ale unui stat membru nu au competența de a examina conformitatea cu dreptul Uniunii a unei dispoziții de drept național care a fost constatată ca fiind constituțională printr-o decizie a Curții Constituționale a respectivului stat membru. *A fortiori*, același principiu se opune declanșării unei proceduri disciplinare și aplicării de sancțiuni disciplinare în privința unui judecător ca urmare a unei astfel de examinări.